

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2013. október 11.

HORVÁT NYELV ÉS IRODALOM

EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI ÉRETTSÉGI VIZSGA

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

**EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA**

I. JEZIČNO – KNJIŽEVNI OBRAZOVNI NIZ ZADATAKA**Osnovni kriteriji vrednovanja**

Pravilnim rješenjem zadataka može se postići 30 bodova. Vrednovanje zadataka nastavnik vrši sukladno uputama za ispravljanje i vrednovane.

Upute za ispravljanje i vrednovanje sadrže mogući (moguće) odgovor (odgovore), mogući broj bodova koji se mogu dati za odgovor, odnosno parcijalni broj bodova.

Osim navedenih odgovora mogu se prihvatiti i sva ostala pravilna rješenja koja udovoljavaju zadatku teksta.

Pri vrednovanju se pogreške iz jezične pravilnosti ne uzimaju u obzir. Nastavnik koji bude vrednovao rad mora bodovati rješenje svakog zadatka, a na kraju radnje mora navesti ukupni broj bodova.

Pitanja su vezana uz dolje navedeni ulomak iz povijesti književnosti

Ante Kovačić objavljuje kraj starije proze

Romanom U registraturi Kovačić, čak manje od jednog desetljeća nakon Šenoine smrti, objavljuje kraj leksici i metaforici, sentimentalizmu i idiličnosti starije hrvatske proze. Roman je 1888. objavljivan u nastavcima ali je kao knjiga zbog bojažljivosti i konzervativizma koji su carevali hrvatskim društvom ukoričena tek nakon više od dvadeset godina. Ta činjenica bitno je usporila razvitak hrvatske književnosti koja je svoju satiričku i grotesknu komponentu još jednom ostavila na čekanju. U registraturi je najvećim dijelom autobiografski roman i u njemu se doslovno i bez izostavljanja navodi tekst dnevnika što ga je do smrti vodio registrator Ivica Kičmanović. Taj nesretnik je na kraju poludio i zapalio ured u kojemu je radio, a roman njegova života otvara se prizorom u kojemu sami spisi vode dijalog pa se jedan od njih, a to je onaj koji sadrži Kičmanovićev dnevnik, izdvoji, dođe u ruke pripovjedaču koji mu omogućiti priču, a na kraju sam pripovjedač iznosi kronologiju posljednjih događaja. Roman Kovačevićev je inače nedisciplinirano složena realistička freska hrvatskoga društva kojoj se u središtu nalazi životni put darovitoga zagorskog dječaka i opisuje njegova tragična sudbina. Grad je tomu bistrom mladiću porušio sve iluzije, nagrizao sve ideale. Prateći Kičmanovićevu sudbinu, Kovačić ispisuje duhovnu biografiju cijelog svojega naraštaja, opisuje njegovo tridesetogodišnje traganje i njegovu propast u susretu s birokratizmom i besperspektivnom sadašnjošću Khuenova režima. Kovačić je izvrstan opažatelj osnovnih mana hrvatskog društva. Njegov inteligentni pogled raspoznaje na svakom koraku licemjere i servilnost, njemu ne može izbjeći glupost i moralna posrnulost moćnih, ali nije beščutan i na zaostalost sirotinje iz koje potječe.

U registraturi, roman koji je progutao hrvatsku stvarnost

Roman U registraturi kao da se sastoji od više romana koji se ukrštaju. Ovaj Kičmanovićev roman tipični je roman razvitka i obrazovanja te obiluje socijalnim nabojem. To je priča o rađanju moderne inteligencije, o mučnom dolasku seljaka u grad. Drugi važni sloj Kovačevićeva romana posvema je fantastično zasnovan, bajkovit i u njemu sve pršti od bizarnosti. Taj burleskni sloj potpuno je obuzet demonskom pojavom hajdučice Laure, najfatalnije žene hrvatske književnosti koja posjeduje zmijsku zlobu i anđeosku dobrotu i koja idilični svijet djetinjstva Kičmanovićeve i prve nemire urbanog šoka učas preobrati u urnebesni i pakleni prostor fatuma. Za razliku od Šenoe, Kovačić nije bio pisac koji bi sustavno razvijao temu i koji bi je onda obradio bez ostatka. U njega ima uvijek nešto što preostane ili nešto čega je preveć. Kovačić i ne želi postići Šenoinu odmjeranost. On je pisac kojemu su tehnička pitanja pripovijedanja središnja, pisac koji svoju fabuliranju sklonu nutrinu nudi bez ostatka. U registraturi je krvava priča, crni roman, u kojemu sva lica pred čitateljem uglavnom tragično izginu. To se odnosi i na Lauru i na samog Ivicu, na Anicu i Jožicu Zgubidana, Ivičina prijatelja iz djetinjstva, to se odnosi na mamu Kičmanovićevu, na kanonika, Mišu i Ferkonju, Mecenu, Ciganina Mikulu i crnog Jakova.

(Slobodan Prosperov Novak: Povijest hrvatske književnosti, Split, 2004., str. 111-112.)

1. ukoričen: povezan u korice (1 bod)

servilnost: pretjerana uslužnost (1 bod)

2. društveni (1 bod), ljubavni (1 bod), kriminalistički (1 bod) ili neka druga vrsta

Ukupno 3 boda

3. Goethe: Wilhelm Meister ili neki drugi primjer.

Autor i naslov vrijede po 1 bod. Ukupno 2 boda

4. A. 2., B. 3., C. 1. (Odgovor vrijedi 3 boda.)

5. d/jednačenje šumnika po zvučnosti (1 bod)

6. satiričku: opisni, Kičmanovićev: odnosni, zagorskog: odnosni, mučnom: opisni (Svaki ispravan odgovor vrijedi po 1 bod. Ukupno 4 boda.)

7. Nezavisno složena rečenica. (1 bod) Bezveznička ili rečenični niz. (1 bod) Ukupno 2 boda.

8. Sufiksom –ik tvore se izvedenice koje označuju nositelja osobine. (1 bod)

Najčešće se tvore od glagolskih pridjeva trpnih čija osnova svršava na *n*. (1 bod) Ukupno 2 boda.

9. U razdoblju realizma. (1 bod)

10. u leksici, u metaforici, u sentimentalizmu, u idiličnosti (Svaki ispravan odgovor vrijedi po 1 bod. Ukupno 4 boda.)

11. Ne očekuje se jedinstveni odgovor. Učenik će napisati skicu na temelju svojega znanja, viđenja date teme. Po 2 točke skice vrijede 1 bod. Ukupno 3 boda.

12. Ne očekuje se jedinstven odgovor. Očekuje se da će učenik predočiti svoje osobno iskustvo koje se temelji na pročitanoj lektiri.

Bez 6 napisanih rečenica učenik neće dobiti ni jedan bod. Viši broj bodova se daje za kvalitetan odgovor na temu. Odgovor vrijedi 3 boda.

II. SASTAVLJANJE TEKSTA

Osnovni kriteriji vrednovanja sastavljanja teksta

Nabranje mogućih sadržajnih elemenata ne znači da pravilno rješenje mora sadržati sve navedene elemente. Svako dobro rješenje, iako odstupa od navedenih sadržajnih elemenata, mora se vrednovati.

1. Vrednovanje zadataka u svezi sa sastavljanjem teksta vrši se prema navedenim kriterijima učinka unutar određenih granica, odnosno uzimanjem u obzir svih mogućih sadržajnih elemenata u svezi sa zadatkom. Ukoliko maturant/maturantica uopće ne riješi jedan ili više zadataka iz sastavljanja teksta, on/ona će na taj zadatak ili više zadataka dobiti 0 bodova.

2. Unutar granica učinka o broju bodova koji se mogu dodijeliti odlučuje nastavnik koji vrednuje rad.

3. Jezična pravilnost se vrednuje u sva tri teksta zajedno, a moguće je dati maksimalno 20 bodova.

4. Nastavnik koji vrednuje radnju unosi ukupan broj bodova u tablicu koja se nalazi na kraju zadataka iz sastavljanja teksta.

TUMAČENJE JEDNOG UMJETNIČKOG DJELA NA OSNOVI ODREĐENOG STAJALIŠTA

Mogući broj bodova: 25**Opseg: najmanje 300 riječi****(25-20 bodova)**

Učenik tumači određeni tekst prema zadanim kriterijima, uvjerljivo potvrđuje svoje jezično i književno znanje. Iz radnje se vidi njegovo kritičko razmišljanje i trezveno prosuđivanje.

Tumačenje je jasno izloženo, primjeri i pozivanja su ispravna, razmišljanje je uvjerljivo, ni jedan argument se ne zasniva na pogrešnom pojmovnom ili na pogrešnom logičnom tumačenju.

Slijed misli je jasan, radnja je logično građena. Ostvarena je globalna i linearna kohezija teksta.

Tekst je napisan nedvosmisleno i tečno.

Sustav jezičnih i stilističkih elemenata u potpunosti odgovara temi, osobnom izjašnjavanju mišljenja.

Dobro sklapanje rečenica i istančan izbor riječi.

(19-10 bodova)

Učenik se u biti pridržava zadanom (im) kriteriju (ima) zadatka.

Uočljiva je namjera logičnog iznošenja određenog problema i pitanja, međutim tvrdnje nisu uvijek dovoljno argumentirane, primjeri i obrazloženja u nekim slučajevima nisu ispravna. Iz radnje se točno vidi da učenik ne raspolaže očekivanim znanjem o danoj temi (ili se nije udubio dovoljno u temu).

Omjer kompozicijskih elemenata određene vrste teksta nije bez grešaka.

Rječničko blago u ponekim slučajevima nije dovoljno izražajno. Javljaju se i neispravno strukturirane rečenice.

Tekst sadrži gramatičke, pravopisne greške.

(9-0 boda)

Tekst se ne tumači uvijek prema određenim kriterijima, česta su sadržajna odstupanja, izlaganje nije dovoljno zahtjevno (npr. općenitosti, ponavljanja, kriva pojmovno-predmetna tumačenja).

Tekst ne sadrži samostalno mišljenje.

Siromašno rječničko blago, nezahjevna uporaba rečenica.

Tekst više odgovara živom govoru, a ne zahtjevima pisanog teksta.

U tekstu se često javljaju gramatičke, pravopisne greške.

TUMAČENJE JEDNOG UMJETNIČKOG DJELA NA OSNOVI ODREĐENOG STAJALIŠTA

Dragutin Domjanić (1875. – 1933.):**Kap**

Pred spiljom čuješ lepet lak:

Uz gnijezdo lebde golubovi,

I vidiš zavjes, kojim ovi

U crno svoje dvore mrak.

Zaćaran tamo sniva hram,

Sa kupola mu voda pada,

Te čudne, drevne pjesme sklada,

I diše ih u kamen sam:

Tu nikne bijeli mrtvi cvijet,
Tu gordi stup il' sitno velo,
Il' jezerce se skupi cijelo
I zasja kroz taj maštin svijet.

Dok vani šumni buči slap,
Dok ljeta mru i pokoljenja,
Sred nijemog mira surog stijenja
Tu stvara pjesme sitna kap.

Pjesnik hrvatske moderne Dragutin Domjanić ovu je pjesmu napisao na prekretnici stoljeća (XIX. – XX.). Štokavsku je liriku Domjanić pisao u prvoj fazi svoga stvaralaštva, kasnije se afirmirao kajkavskim izrazom. Njegove su pjesme izraz sjevernohrvatskoga krajolika i tradicije, uspješno je stvarao opise pejzaža, koristio se motivima zagorskih dvoraca. U pjesmi „Kap“ spaja domaću i europsku tradiciju, rezultate simbolizma i secesije. O čemu govori doslovni sloj, a o čemu metaforički sloj pjesme? Kako pjesnik povezuje prirodu i kulturu? Kakvim pjesničkim figurama i kakvim stihom uspijeva stvoriti estetski kvalitetno djelo? (Opseg: najmanje 300 riječi.)

Glavni aspekti ocjenjivanja: kvaliteta argumentacije i s time u svezi izložena interpretacija.

Mogući sadržajni elementi:

- *Naglašava različitost između ljudskoga i prirodnog svijeta.*
- *Svečan ton pjesme, postupnost u opisu predmeta. Poredbe iz arhitekture, glazbe, kiparstva i poezije. Suprotnosti između unutarnjega i vanjskog svijeta.*
- *Stihovi: 8-9-9-8, strofe rimuju: abba, brojne pjesničke slike. Na početku i na kraju manje slikovitosti. Najjača slika: epitet.*
- *Značenje spilje je simbolično, tajanstveni proces nastanka umjetničkog djela.*
- *Hrvatska moderna nije homogen pravac, široka paleta od realizma do proturealizma. Domjanićevo je djelo blisko njemačkoj i austrijskoj literaturi. Ornamentalnost, nema granica među granama umjetnosti.*
- *Domjanićeve stilizacije se ne temelji na stvarnosti. Kompozicije pjesničkog napora. S jakom poantom želi nešto naglasiti, tumačiti svoje viđenje.*

REFLEKTIRANJE NA POJAVU DANAŠNJICE

Mogući broj bodova: 15**Opseg: najmanje 200 riječi****(15-11 bodova)**

Promišljeno, uvjerljivo reflektiranje na probleme, pitanja i povezanost. Argumentiranje temeljeno na spoznajama stečenim iz jezika i književnosti.

Tekst odražava kritičko razmišljanje, prosuđivanje i osobni stav učenika.

Tumačenje je jasno izloženo, primjeri i pozivanja su ispravna, razmišljanje je uvjerljivo, nijedan argument se ne zasniva na pogrešnom pojmovnom ili na pogrešnom logičnom tumačenju.

Slijed misli je jasan, radnja je logično građena. Ostvarena je globalna i linearna kohezija teksta.

Sustav jezičnih i stilističkih elemenata u potpunosti odgovara temi, osobnom izjašnjavanju mišljenja.

(10-6 bodova)

Promišljeno, uvjerljivo reflektiranje na probleme, pitanja i povezanost. Argumentiranje temeljeno na spoznajama stečenim iz jezika i književnosti, ali argumenti ne potvrđuju uvijek u dovoljnoj mjeri rečeno dokazima.

Uočljiva je namjera logičnog iznošenja određenog problema i pitanja, međutim tvrdnje nisu uvijek dovoljno argumentirane, primjeri i obrazloženja u nekim slučajevima nisu ispravna. Iz radnje se točno vidi da učenik ne raspolaže očekivanim znanjem o danoj temi (ili se nije udubio dovoljno u temu).

Omjer kompozicijskih elemenata određene vrste teksta nije bez pogreške.

Rječničko blago u ponekim slučajevima nije dovoljno izražajno. Javljaju se i neispravno strukturirane rečenice u tekstu.

Tekst sadrži gramatičke, pravopisne pogreške.

(5-0 boda)

U izlaganju problema, u formuliranju misli ima uopćavanja, ponavljanja, eventualno i pogrešnih predmetnih tumačenja.

Logičnost teksta, navedeni primjeri, pozivanja često nisu odgovarajuća, samostalno mišljenje nije dovoljno uvjerljivo.

Glavne misli nisu odvojene jedna od druge.

Nezahtjevno sklapanje rečenica (najčešće se učenik korist prostim rečenicama ili višesložnim rečenicama).

Tekst više odgovara živom govoru, a ne zahtjevima pisanog teksta.

U tekstu se često javljaju gramatičke, pravopisne pogreške.

REFLEKTIRANJE NA POJAVU DANAŠNJICE

„Prema nedavnom istraživanju znanstvenika sa Sveučilišta u Leedsu¹, pješaci mogu sami smanjiti količinu zagađenog zraka koju udišu jednostavnim prelaskom na „pravu“ stranu ulice. Alison Tomlin, sveučilišna profesorica modeliranja okoliša sa Sveučilišta u Leedsu, pokazala je da se razine zagađenja zraka dramatično mijenjaju u ovisnosti o obrascima vjetra, lokaciji prometnih gužvi i poziciji i obliku okolnih zgrada. „Zabilježili smo veliku promjenjivost razina ugljikovog monoksida na začuđujuće kratkim udaljenostima. Prema očekivanjima, na samom su raskrižju detektirane visoke razine ovog plina kojeg uzrokuje gust promet, no, sukladno smjeru vjetra, njegove su se „vruće točke“ premještale niz ulicu. Strana ulice koja je bila u zavjetrini imala je konstantno više razine ugljikovog monoksida od vjetrovite strane. Isti trend očekuje se i za druge zagađivače povezane s prometom, poput dušikovog dioksida“, pojasnila je Tomlin. „Zagađeni zrak često može 'biti zarobljen' u prometnoj ulici jer se može dogoditi da ga ne zahvate recirkulirajući vjetrovi. Stoga bi biciklisti i pješaci mogli razmisliti o mijenjanju svojih uobičajenih ruta jer umnogome mogu reducirati svoju izloženost zagađenjima premještanjem rute za samo jednu ulicu dalje od glavne.“

(Internet, Biologija, Hrvatska, 2009.)

Poznata je činjenica da se kvaliteta zraka u urbanim područjima često mijenja. U priloženom tekstu znanstvenica iz Velike Britanije naglašava da su sporedne ulice u gradovima zdravije za hodanje jer se u njima udahne manje štetnih plinova. Kakvo je vaše iskustvo? Koji trg, koje ulice obilazite najčešće u gradu u kojem živite, koji najviše poznajete? Hoćete li mijenjati svoje navike nakon saznanja koje ste stekli pomoću priloženog članka? Želite li opomenuti svoje prijatelje prilikom šetnje gradom? Što mislite, kako će oni reagirati na tu vijest? Iznesite svoje mišljenje u eseju (opseg: najmanje 200 riječi.).

Učenici imaju brojne informacije o zagađenosti velikih gradova. Mladi se ljudi najčešće nalaze u samom središtu grada, razgledavaju znamenitosti, izloge poznatih trgovina, posjećuju kinoteke, kazališta. U njihovom je interesu da što više čuvaju svoje zdravlje, da su oprezni u danima nekvalitetnoga zraka na gradskim ulicama. Temi je moguće približiti se strogo znanstveno, iz biološkoga aspekta, ali moguće je raspravljati uobičajeno, na razini dnevne publicistike. Jedan od mogućih pristupa je i beletristički, kombinacija zbilje i fantastike.

Optimalan je pristup toj temi esejistički. Važni su i preglednost i prozračnost teksta.

¹ sveučilište u Velikoj Britaniji

PRAKTIČNA PISMENOST

Mogući broj bodova: 10**Opseg: najmanje 100 riječi****(10-7 bodova)**

Sadržaj pismenog teksta mora odgovarati situaciji komuniciranja, tj. treba biti prilagođen adresatu (naslovniku).

Sadržajni elementi moraju biti vjerodostojni, uvjerljivi.

Pismeni tekst mora udovoljiti normama određene vrste teksta, strukturi te jezičnim i stilističkim normama (npr. pismo, molba, prijava, polemika).

(6-4 bodova)

Sadržaj pismenog teksta u suštini odgovara situaciji komuniciranja, tj. prilagođen je adresatu (naslovniku), ali argumenti nisu dovoljno uvjerljivi.

Uočava se nedostatak nekih bitnih elemenata za određenu vrstu teksta, za strukturu te jezičnu i stilističku ispravnost, ali taj nedostatak ne smije utjecati na jasnoću.

(3-0 boda)

Tekst ne sadrži dovoljne i odgovarajuće sadržajne argumente zbog čega nije postignut određeni cilj.

Jezikoslovac i akademik Dalibor Brozović preminuo je u Zagrebu 2009. godine, u 82. godini života. Bio je jedan od najvećih hrvatskih lingvista 20. stoljeća. Proučavao je hrvatske dijalekte, hrvatski standardni jezik i mnoge druge jezike. Bio je i jedan od autora poznate Deklaracije o nazivu i položaju hrvatskoga književnog jezika 1967. godine. Rođen je u Sarajevu, diplomirao je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu na kojemu je i doktorirao. Predavao je na Filozofskom fakultetu u Zadru. Sudjelovao je na više od 100 međunarodnih lingvističkih konferencija. Objavio je više od tisuću bibliografski jedinica: knjiga, studija, članaka. Napišite molbu Knjižnici Filozofskog fakulteta u Zagrebu u kojoj tražite točan popis radova profesora Brozovića! Obrazložite, zašto vam je potrebna bibliografija njegovih radova i koja je ona tema koja vas najviše zanima! (Umjesto svojega imena potpišite se kao N.N.) (Opseg: najmanje 100 riječi.)

Glavni su aspekti ocjenjivanja: ostvarivanje molbe koja je adekvatna situaciji komuniciranja, zatim normi sadržaja, strukturi i formi iste molbe.

- *lijeva strana gore: adresa učenika, ispod adrese datum pisanja*
- *desna strana ispod adrese: ime i adresa knjižnice*
- *naslov, predmet molbe*
- *oslovljavanje*
- *sadržaj: obrazložiti molbu, detaljno govoriti o temi koja učenika zanima*
- *prilozi*
- *potpis*

PRILOG
KVALITETA JEZIKA/JEZIČNA PRAVILNOST:**Maksimalan broj bodova: 20 bodova**

Jezična pravilnost se vrednuje zajedno u sva tri teksta, a može se dati ukupno 20 bodova.

Kvaliteta jezika/jezična pravilnost u pismenoj radnji vrednuje se na sljedeći način:

P = pravopise pogreške (pisanje velikog slova, j-lj, ć-č, -, ks-x, e-je-ije)	½ boda
I = interpunkcija	¼ boda
G = gramatičke pogreške (glagolska rekcija, miješanje rodova, slaganje/kongruencija, glagolski vid, jezične/glasovne promjene)	1 bod
U = ustrojstvo rečenice (sklapanje, slaganje, red riječi)	½ boda

Na kraju radnje treba preračunati oduzete bodove u kvocijent jezične pravilnosti (izražavanje pogrešaka u postocima).

Kvocijent jezične pravilnosti = broj oduzetih bodova x 100/ukupni broj riječ u pismenoj radnji

0 - 0,5 %	20 bodova
0,51- 1,0 %	19
1,01- 1,5 %	18
1,51 – 2,0 %	17
2,01 – 2,5 %	16
2,51 – 3,0 %	15
3,01 – 3,5 %	14
3,51 – 4,0 %	13
4,01 – 4,5 %	12
4,51 – 5,0 %	11
5,01 – 5,5 %	10
5,51 – 6,0 %	9
6,01 - 6,5 %	8
6,51 – 7,0 %	7
7,01 – 7,5 %	6
7,51 – 8,0 %	5
8,01 – 8,5 %	4 boda
8,51 – 9,0 %	3
9,01 – 9,5 %	2
9,51 – 10 %	1 bod
10,01 % - više	0 boda

Npr.: ako je broj oduzetih bodova 10, onda se preračunavanje vrši na sljedeći način:

$$\frac{10 \times 100}{500 \text{ (ukupni broj riječi)}} = 2\% = 17 \text{ bodova.}$$

Dodatak**Znakovi za obilježavanje pogrešaka u kompoziciji, znakovi za jezične i pravopisne pogreške**

Znak za novi odlomak: obrnuto slovo z

Nedostatak označavanja novoga odlomka: √

Znak za nedostatak u tekstu: -----

Sadržajna pogreška: _____

Red riječi, rečenica, odlomaka: 1. 2. 3.

Logička ili jezična suprotnost: : ↔

Znak za jezične pogreške: ~~~~~

Sastavljeno pisanje: ⊕

Rastavljeno pisanje: ⊖